

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

Titulus I. De Accusationibus, Inquisitionibus, & Denuntiationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

DECRETALIUM GREGORII PAPÆ IX. LIBER V.

Ausas Criminales criminaliter intentatas coram Iudice & in Iudicio Ecclesiastico decidendas persequitur ultimus hic Decretalium liber, seu illas, in quibus super crimine sive delicto aliquo agitur in ordine ad poenam & vindictam publicam, sicut Liber III. & IV. causas Civiles, vel Criminales civiliter seu in ordine ad utilitatem & commodum actoris, in Iudicium deductas, uti & Matrimoniales in specie, examinat. Et sicut Liber II. instruxit Processum Iudiciarium Civilem, ita præfens Liber V. adornat Processum Iudicalem Criminalem, atque initio suggerit modum, quo delicta deducuntur in Iudicium, nimirum Accusationem, Inquisitionem, & Denuntiationem: tum recenset varia Delicta in specie, cultui Divino ac Religioni adversantia, charitati proximi contraria, rerum sacrarum abusus, varios excessus, injurias ac damna aliis illata: ac demum Penas tam Vindicativas, quam Medicinales, quibus delicta puniuntur, subnectit. Adeoque principaliter agit de Delictis & Penis.

TITULUS I.

De Accusationibus, Inquisitionibus, & Denuntiationibus.

SUMMARIUM.

1. Ingressus.
2. Tres præcipue sunt modi, quibus crimina deducuntur in Iudicium.
3. 4. Quid sit delictum in genere, & delinquere.
5. Delictum publicum & privatum.
6. Exceptum, Non-exceptum, Notorium, Occultum &c.
7. Nemo capax delicti, nisi capax rationis.
8. 9. Moraliter quinam sint causa delicti: ubi de ratihabente, & non impediante.
10. 11. Quid sit, & quomodo fieri debeat Accusatio.
12. Effectus Accusationis.
13. Accusare quinam possint.
14. Et an aliqui debeant.
15. 16. Quinam accusari possint.
17. 18. Denuntiatio quid sit, & quod duplex.
19. An, quando, & quomodo debeat obligatio ad denuntiationem Evangelicam.
20. Vel ad Canonicam.
21. Vel ad Civilem, præsertim criminaliter faciendam.

22. An Iudicialiter denunciare possit socius delicti socium. Ad quid obligentur Officiales non denuntiantes.
23. Quomodo per viam Exceptionis delicta deferantur in Iudicium.
24. 25. Quid & quod duplex sit Inquisitio ejusque effectus.
26. 27. A quo, super quo, & in quos institui possit.
28. Ad instituendam generalissimam.
29. Item ad Mixtam.
30. Et specialem quamnam requirantur.
31. Quomodo constare debeat de corpore delicti. Et qualis diffamatio præcedere debeat specialem. Item quando Iudex teneatur eam instituere.
32. Quid observandum Iudici in Inquisitione Mansueti, per Interrogatoria.
33. Quid in Severa per Torturam.
34. An Inquisitus teneatur fateri crimen.
35. An poena ordinaria possit affici.
36. 37. Quid si reus deprehendatur in flagranti.
38. 39. Quid sit crimen Notorium, manifestum, famosum, publicum, occultum.
40. Quomodo procedatur in Crimine Notorio.
41. Quomodo præctice instituendus Processus Criminalis remissive.

Tres præcipue existunt modi, quibus Processus Criminalis inchoatur, seu crimina & delicta deferuntur in Iudicium & ad Iudicem. 1. Accusatio, quæ alio nomine vocatur etiam Querimonia, vel Actio criminalis. 2. Inquisitio, per ipsum Iudicem facta tam in criminosos, quam in crimina. 3. Denuntiatio criminosi apud Iudicem, vel Canonicam, vel Civilem, vel Evangelicam. c. 24. h. t. c. 31. de Sim. Accusationem debet præcedere legitima inscriptio, Denuntiationem charitativa monitio, & Inquisitionem clamorosa insinuatio. c. 24. f. cit. Per Accusationem & Denuntiationem procedit Iudex ad instantiam vel delationem alterius: per Inquisitionem præcipue ex officio proprio. Ad Denuntiationem referri potest Exceptio, vi cuius nonnunquam crimina manifestantur Iudici: ad Inquisitionem Notorietas delicti. per c. 9. h. t. quare & de hac agendum, cum in casu notorietatis nec Accusatione, nec Denuntiatione, nec proprie dicta Inquisitione opus sit, & sic procedatur non servato Juris ordine. Pariter cum Tituli sequentes solum de delictis in specie, quæ dictis modis in Iudicium deducenda sunt, nullus verò de delictis in genere tractet, de his aliqua duxi præmittenda.

§. I.

De Delictis in genere, materia Accusationum &c.

3 Sciendum 1. licet delictum sæpe confundatur cum crimine, in rigore tamen ab eo differre; nam *crimen* pressè acceptum delicta Publica, *Delictum* vero strictè sumptum sola Privata denotat, de quibus statim. Interim tam in Jure quam in communi usu pro Synonymis usurpari solent delictum, crimen, maleficium, flagitium, facinus, peccatum, scelus.

Sc. 2. *Delinquere* dici illos, qui committunt factum à Legibus improbatum, vel omittunt actum à Legibus imperatum. Delinquere autem quis potest vel *physicè*, per influxum aut concursum realem in delictum: vel *moraliter*, per mandatum, ratihabitionem, consilium, vel non impediendo, cum impedire posset ac deberet. Rursus vel *principaliter*, nempe proprio nomine, & in commodum proprium: vel *instrumentaliter* aut *ministerialiter*, auxilium vel ministerium conferendo ad delictum, v. g. furi tenendo scalam, sicario suppeditando arma scienter, occasionem elabendi faciendo aut occultando delinquentem, ne puniatur deprehensus &c.

4 Dico 1. Delictum in genere, in ordine ad forum externum à Jure consideratum, optime sic definitur: *est libera & exterius sensibilis transgressio Legis Divina vel Humana*. Gletle, & P. Wex in *Appendic. Canonico-Civili de Jure Criminali*. n. 8. Aliter quidem definire solent Calvinistæ in *pr. Inst. de oblig. quæ ex delicto*, uti quando dicunt: *est factum, quo quis contra Jus læditur, alterius dolo vel culpa*. Sed hæc & aliæ similes definitiones non completuntur delicta omissionis, seu quæ in omit-tendo consistunt, sed tantum commissionis. Dixi 1. *libera*, id est scienter & voluntariè facta, sive cum dolo, sive cum culpa; hanc enim sufficere, patet ex delicto Legis Aquilæ. per l. 5. §. 1. ff. *Ad L. Aquil.* 2. *Transgressio Legis*; ubi enim Lex non datur obligans ad aliquid faciendum vel omittendum, ratio delicti non subsistit: *ubi enim nec est lex, nec prævaricatio*, ait Paulus *Rom. 4. v. 15.* 3. *Divina*, qua voce etiam venit Lex Divina Naturalis. 4. *vel Humana*; cum & ista in utroque foro obliget.

5 Dico 2. Delictum dividitur 1. in verum, & quasi-delictum: *verum* est, quod ex dolo, vel culpa vera procedit: *quasi-rale*, ubi datur culpa solum præsumpta, ut si quis effusione ex coenaculo damnum inferat &c. quò re-feras, si Juxta male judicet ex imperitia. 2. In Publicum & Privatum: *Publicum* est, quod per aliquam Legem (vel Consuetudinem) effectum est publicum. l. 1. ff. *de publ. Jure*. h. e. quod in ordine ad certos effectus Juridicos ordinatum & publicè vindicandum est, eò quod tendat directè vel contra DEI cultum aut res Divinas, aut contra

Principis Majestatem, aut ad læsionem Reipublicæ, vel communis utilitatis, aut pectinæ privatz quidem, sed cum aliqua communitate: qualia sunt Apostasia, Simonia, Magia, Sacrilegium: crimen læsæ Majestatis, & perduellionis, ut cum quis hostili animo directè aliquid molietur contra Imperatorem, aut Principem etiam inferiorem vel Reipublicam: adulterium, homicidium, parricidium, delictum de vi privata aut publica, veneficium, incendium; huc referunt etiam crimen falsi, repetundarum, plagii, ambrosii residuorum, seu si quis pecuniam publicam sibi ad usum publicum datam retineat. Blasphemiam ad crimina publica pertinet, negat Gletle *de Crim. in gen. p. 1. c. 1. n. 2.* eò quod Jure expressa non sit; at contra Clarum, Gomez, Farinac. &c. In foro Canonico juxta communem DD. omnia delicta habentur pro Publicis, si non de Jure Canonico *can. infames 17. caus. 6. q. 1. c. 1. de collus. deteg. saltem de consuetudine*, vi cujus etiam in foro Civili vix amplius superesse videtur discrimen inter delicta publica & privata, teste Farinac. Decian. & Pirh. h. t. n. 49. quando ob delicta privata agitur criminaliter. Illi autem effectus Juridici, ad quos elevata diximus delicta, quæ publica vocavimus, sunt 1. quòd regulariter cuilibet, nisi nempe specialiter prohibetur, permittitur sit accusare reum publico delicti. 2. Quòd actor & Reus per se ipsos, & regulariter non per procuratorem, comparere in Judicio debeant. 3. Quòd condemnatus ex delicto publico regulariter fiat infamia. 4. Quòd accusator, desistens ab accusatione delicti publici post oblatum libellum, puniatur poenâ tergiversationis, nempe 5. libris auri quæ omnia aliter se habent in delictis privatis. Sed pleræque hæc differentie hodie ferè recesserunt ab usu fori. *Primum* dicitur, quod nec per Legem (nec per Consuetudinem) publicè vindicari debet, utpote directè tendens ad læsionem privatz tantum personæ, nec elevatum est ad dictos effectus qualia *pr. Inst. de oblig. quæ ex del. referuntur* 4. nempe furtum, rapina, injuria, damnum injuriæ datum. Hæc vindicantur actione Civilis, & privata, ab eo tantum, ad quem res pertinet, vel qui læsus est. Distinguitur duplex: *ordinarium*, quod certum nomen, certam formam, & certam à Lege poenam habet taxatam, & *extraordinarium*, quod nec certam à Jure poenam taxatam habet. §. 1. 2. ff. *Stellionatus*, sed punitur arbitrio Judicis. Quare & delictum *Innominatum* datur, quod nempe certum ac specificum nomen non habet in Jure, ac ideo appellatur generali nomine *Stellionatus*, l. 3. cit. ibi: *atque titulus criminis deficit, illie stellionatus obicitur*. v. g. si quis æs oppignorat pro auro, contra eum datur *persecutio stellionatus*.

Dividitur 3. in Exceptum & Non-exceptum. *Excepta* delicta sunt, quæ non continentur sub generali dispositione Legis, & ad quæ

ad quorum accusationem aliqui admittuntur, qui in aliis criminibus, etiam publicis, accusare non permittuntur: qualia de Jure Canonico sunt Hæresis & Simonia, de Jure Civili crimen læsæ Majestatis, & Perduellionis: crimen *Perduellionis*, licet etiam sit læsæ Majestatis, differt à crimine *læsæ Majestatis in specie*, quod quis per illud directè in ipsum Imperatorem (& ex dispositione Bullæ Aureæ in Electorem Romani Imperii) vel in Rempublicam aliquid molitur, adeoque statum Imperii labefactare conetur. l. 1. l. ult. ff. l. 5. ad L. Jul. Majest. ut est conjuratio, seditio, proditio: per istud verò indirectè & in alio tantum, ut si quis contra Principem suum inferiorem, Marchionem, Comitum hostiliter delinquit, falsam monetam cudat &c. vel si tantum adversus dignitatem, & superioritatem Summi Principis vel Rempublicæ aliquid machinetur, v. g. si imaginem Cæsaris conflet, privatos carceres habeat, saluum conductum Principis violet, ejus sigillò utatur &c. Unde apparet à contrario, quid sint crimina *Non-excepta*. 4. In Ecclesiasticum, cujus cognitio & condemnatio a solum Judicem Ecclesiasticum, uti hæresis, apostasia, Simonia: & in Sæculare, cujus disceptatio ad solum Judicem sæcularem privative pertinet, uti crimen læsæ Majestatis, homicidii, peculatus, seu furtum pecuniæ publicæ &c. *Mixtum* ex utroque, cujus disceptatio pertinet ad utrumque forum, Ecclesiasticum & Sæculare, uti usura, blasphemia, incestus &c. Sed in his criminibus, in quantum agitur ad pœnam sanguinis, vel corporis afflictivam, se immiscere non solet Ecclesia, sed relinquere punitionem foro Sæculari. 5. In Notorium, quod ita manifestum est, ut excusatione celari, aut sine impudentia negari non possit: si Reus illud est confessus, vel de eo convictus, vel in Judicio condemnatus, dicitur *notorium de Jure*: si verò in conspectu populi, & in præsentia saltem 6. vel 10. personarum, est commissum, nec tergiversatione vel excusatione ulla defendi potest, *notorium de facto*. per c. 7. & 8. de Cohabit. Cleric. & Mul. Et in occultum, quod dictò modò manifestum non est, nec de Jure nec de facto.

7. Dico 3. Delicti committendi capaces tantum sunt, qui pollent usu rationis & libertate. Ratio est clara; cum delictum sit libera transgressio Legis, ac proin cognitionem praviæ, & potestatem tam faciendi quam omittendi in agente vel omittente aliquid contra legem supponat. Unde infantes ante septennium vel sunt vel saltem præsumuntur esse incapaces delicti propriè dicti & pro foro Judiciali: item furiosi & mente capiti, nisi quando habent fortè lucidum intervallum: in dubio, an tempore furoris vel lucidi intervalli probrosum quid fecerint, præsumendum est in foro externo pro furore. Gletle in Jurisprud. Terrib. p. 1. c. 25. §. 3. n. 25. Huc pertinent dormientes, & plene ebrii, nisi eo fine se inebriant, ut fiant au-

daciores ad delinquendum: at ebrii imperfectè vel semi-plenè non excusantur, quia adhuc intelligunt, quid prohibitum sit vel non: idem ferè est de semi-fatuis, subitidis, vel melancholicis, item de infantiam quidem egressis sed impuberibus adhuc, in ordine ad pœnam ordinariam, quæ solet esse mitior, sicut immaturior vel imperfectior est intellectus, licet absolute tanto rationis lumine polleant, ut bonum à malo discernere valeant. Circa iratos, vel passione alia turbatos, distinguendum est, an ira (vel passio) fuerit tanta, ut præverterit usum rationis, tanquam motus primò primus, ut ajunt, quod tamen rariùs contingit; vel an solum perturbaverit mentem, & rationis lumen nonnihil obscuraverit: in priori casu expertes sunt delicti & pœnæ, non in posteriori, sicut nec semi-ebrii. Unde videmus eos, qui in crapula, vel æstu iræ rixantur vel occidunt, in utroque foro insigniter puniri, sæpe etiam pœnâ ordinariâ: quis enim occidit alterum, nisi stimulatus irâ?

8. Dico 4. Qui mandat, vel consulit, vel antecederet ratihabet delictum, ita ut seclusò mandato, consiliò, vel ratihabitione non fuisset patratum, æquè sit reus delicti & pœnæ, ac si ipse perpetrasset physicè. l. 1. §. 12. ff. de vi & vi arm. l. 36. pr. & l. 52. §. 21. ff. de furt. l. 152. §. 2. ff. de R. J. c. penult. de sent. Excomm. in 6. cum c. 10. de R. J. in 6. Ratio, quia tales verè sunt causa moraliter effectiva delicti. Secus foret, si mandans revocasset priùs suum mandatum, vel consulens suum consilium, ratione suavis etiam refutata, vel ratihabens suam approbationem, & hæc revocatio fuisset intimata alteri ante patratum delictum; tunc enim mandatum, consilium, ratihabition, cum non amplius existeret, utique non influeret in delictum; vel si exequens delictum non fuisset motus ad id per mandatum, consilium, ratihabitionem, sed à propria malitia; quia tunc non effectivè, & efficaciter delinquerent isti, licet affectivè peccarent. Idem est, si quis post delictum jam perpetratum approbet illud, & ratihabeat; nam in delictis ratihabition non retrahitur, nec æquiparatur mandato, uti tamen generaliter ait c. 10. cit. cum iratum quis habere non possit, quod ipsius nomine non est gestum. c. 9. eod. non autem geritur alterius nomine, quod antecederet, antequam fiat, non approbatur ab illo.

9. Quæres, an ejusdem cum delinquente delicti reum se faciat, qui illud non impedit, cum possit? R. si impedire teneatur ex justitia, ejusdem delicti, quod est contra justitiam, fit reus. per l. 3. §. ult. l. 6. §. 8. ff. de re milit. Non verò si solum ex charitate teneatur. per l. 2. ff. de Leg. Pomp. de Parricid. tunc enim, licet delictum sit contra Justitiam, non impediens tamen solum peccat contra charitatem. Et hinc priori casu teneretur ad restitutionem vel satisfactionem damni illati non impediens, non verò in posteriori.

§. II.

De Accusationibus.

10 Sciendum 1. Accusationem propriè huic loco sumptam, & prout opponitur Actioni Civili, juxta communem ex §. 10. *Inst. de injur. & l. fin C. h. r.* in hunc sensum definiri: est delatio & persecutio criminis apud competentem Judicem publicæ vindictæ causâ & legitimè facta. Ab inquisitione differt per verbum delatio; hanc enim ex instituto factam non requirit Inquisitio, sed sufficiunt indicia alia, vel fama. A Denuntiatione, quod hæc non semper fiat publicæ vindictæ causâ, sed privatæ correctionis ergo, si sit Evangelica, vel utilitatis quidem publicæ nonnunquam, at sine pœnæ intentione, si sit Canonica: item quod denuntiantis non sit insistere delationi factæ, bene tamen accusantis. Ab utraque autem per formam & modum aut solennitatem, quam requirit Accusatio, non verò Inquisitio, vel Denuntiatio: eamque insinuavi per vocem legitimè. Unde

11 Sc. 2. Ut Accusatio fiat legitimè, requiri 1. oblationem libelli, in quo scriptum sit nomen Accusatoris: Rei: Judicis: facti species accurata, seu expressio delicti cum suis circumstantiis quoad complices, locum, tempus, ita ut etiam dies & hora, si id ad purificationem Rei faciat, & ille exigat, exprimi debeant. Conclusio tamen, seu petitio pœnæ non est exprimenda; cum Judex per se teneatur infligere penam, quæ à Jure determinata est, & eam scire præsumatur, vel, si determinata in Jure non sit, ab ipsius arbitrio pendeat. 2. Inscriptionem Accusatoris, quæ se obligat ad pœnam Talionis, h. e. ad illam pœnam, quæ probato crimine subeunda foret accusato, casu quo in probatione criminis deficeret. Si verò probet quidem, at non plenè, Reus non statim absolvitur, sicut in causis Civilibus Actore non probante, sed adhibetur tortura. 3. Hodierne saltem moribus cautionem per fidejussores vel pignora de proseguenda lite usque ad finem judicii, de solvendis expensis, si Accusator non sufficienter probaret delictum, & de damno, si quod patitur Reus ex accusatione delicti non probati refarciendo: quam cautionem si non præstet Accusator, detinendus est in custodia, usquedum vel probet crimen alteri objectum, vel urgentia ejus indicia demonstraverit. Interim tam oblationis libelli necessitas, quam Inscriptio ad pœnam Talionis, de consuetudine saltem, in foro Civili hodie abrogata est, ne metu hujus pœnæ absterreantur homines ab accusatione delinquentium cum damno Reipublicæ: sed huic Inscriptioni subrogata nunc est pœna arbitraria, & cautio supra dicta de satisfactione pro injuria & damno, atque expensis. In arbitrio autem accusatoris est hodie, an in scriptis, vel oretenus, accusare velit, an per libellum solennem, vel per simplicem querelam. Ex quibus apparet, Accusationem strictè sumptam ab usu fori re-

cessisse, & crimina in Judicium deferri vel per Accusationem verbalem, & non solennem, vel per Denuntiationem Judicalem, vel per Inquisitionem, vel per constitutos Procuratores fisci, ut vocant.

Sc. 3. Effectum Accusationis ex parte Judicis 1. esse potestatem citandi accusatum, etiam realiter per capturam, si delictum sit grave, præcedente tamen probabili conjecturâ criminis ab accusato patrat, cumque servandi in custodia, vel etiam in carcere vinculis ligatum, si persona sit vilis, de fuga & effractione suspecta: si tamen pœna ad quam agitur, non sit corporalis, pro apprehensione reali & per hictores rectè admittitur cautio idonea de *Judicio fisci, & judicatum solvi*. 2. Obligationem observandæ ea, quæ ad Processum Judicium requiruntur diximus in Lib. II. uti est citare Reum, procurare contestationem litis, exigere probationes criminis ab Accusatore, audire exceptiones Rei, ferre sententiam &c. Ex parte accusati autem inhabilitatem ad Dignitates, quamdiu pendet accusatio. *c. 4. h. r.* Si tamen accusationem illius, de quo eligendum ad Dignitatem Ecclesiasticam agitur, non præcessit infamia, electio per illam non impeditur. *c. 13. & 23. eod.* cum non debeat esse in potestate maligni hominis sola objectione criminis aliquid impedire à promotione Ecclesiastica. Denique ex parte accusantis obligationem plenè probandi delictum, & non desistendi ab accusatione cepta publici criminis sine consensu accusati, & licentia Judicis justa de causâ, quia v. g. error deceptus accusavit. Secus, incurreret pœnam infamiae, & 5. librarum auri cum obligatione ad damna & expensas reparandas, ac ad perpetuum silentium de eodem crimine. *l. 2. ff. l. 3. C. ad S. C. Turpil. l. 3. ff. de Prævaric. l. 2. 3. C. de his, qui accusant.* Si crimen privatum fuit delatum, & accusatum sine justa causâ & licentia desistit ab accusatione; pœna est arbitraria. *l. 7. ff. ad S. C. Turpil.*

Dico 1. Accusare criminaliter possunt omnes, qui non specialiter prohibentur à Jure propter unam ex sequentibus causis, *l. 8. seqq. ff. h. r. can. 14. caus. 2. q. 1.* Prohibentur autem 1. ob ætatem impuberes seu pupilli. 2. Ob sexum mulieres. 3. Ob sacramentum, scilicet militare, milites saltem in actuali expeditione. 4. Ob Officium Magistratus Superiorem in jurisdictione non agnoscens. 5. Ob statum servi. Item Clerici & Religiosi respectu Laicorum. *can. 6. 51. caus. 2. q. 7.* præsertim in ordine ad pœnam sanguinis. *c. 9. Ne Clerici vel Mon.* Non tamen prohibentur ex rationabili causâ accusare Clerici suum Episcopum & Religiosi suum Prælatum. *c. 11. h. r.* cum Monasterii & Ecclesiæ inter sit non habere malum Prælatum. 6. Ob conditionem pauperes, qui minus, quam 50. aureos in suis facultatibus namerant: quod tamen juxta hodiernos mores non procedit de pauperibus integre vitiis.

7. ob crimen seu delictum infames, & quidem de Jure Civili tantum infames infamia Juris, de Jure Canonico autem etiam infames infamia facti. *can. 18. q. cit. can. 17. caus. 6. q. 1.* Item excommunicati, per *c. 7. de Judic.* quia stare in Judicio non possunt. Præterea criminosi, sicut infames de Jure Canonico omnes, de Jure Civili autem illi, qui jam ipsi propter delictum sunt accusati, & facta litis contestatione jam inter Reos censentur, nisi prius se purgaverint. *l. 19. C. de his, qui accusar. vel nisi quis gravius crimen alteri objiciat, quam sit illud, cuius ipse est accusatus. l. 1. C. eod.* 8. ob turpem quasum, qui pecunias accusationis causâ acceperunt. 9. ob suspicionem calumnia, qui gravem inimicitiam gerunt erga Reum. *c. 10. 13. 19. h. r.* Item qui aliquando subornati dixerunt falsum testimonium, vel jam semel calumniati sunt. Huc etiam referas Paganos, Judæos, hæreticos non toleratos in ordine ad accusandos Christianos. *can. 24. 25. caus. 2. q. 7.* 10. ob defectum mentis furiosi, mente capti, prodigi. 11. ob defectum corporis muti & simul surdi à natura; quia suam voluntatem satis explicare nequeunt. 12. ob reverentiam liberi suos parentes & ascendentes in linea recta; liberus patronum, discipulus magistrum. per *l. 4. §. 1. ff. de in jus vocando.* Item vassallus dominum, alumnus educatorem, & Laicus Clericum. 13. ob conjunctionem sanguinis parentes suos liberos, nisi isti illis insidias intruxerint, aut violentas manus intulerint: fratres & sorores se invicem, nisi unus alteri insidias intruxerit. *l. 13. 14. 18. C. de his, qui accusar.* Sed notandum, prædictos plerosque (exceptis fortè solis ratione privatis, capitalibus inimicis, & excommunicatis non toleratis) communiter ab Auctoribus admitti ad accusandum, quando suam vel suorum injuriam persequuntur. *can. 14. cit. & l. 11. ff. h. r. per suos intelligit Farinac. l. 1. q. 12. n. 58.* cum Gomez consanguineos usque ad sextum gradum, vel usque ad 4. gradum in computatione Juris Canonici: vel quando crimen est valde atrox, uti Hæresis, Simonia, crimen læsæ Majestatis. Vel quando agitur de Ecclesiæ, Monasterii, vel publica utilitate. Vel quando nec Reus per exceptionem, nec Judex eos repellit ex officio. Denique cum hodie abrogatum ferè dixerimus accusationem propriè dictam, non magni refert, quinam accusare possint, vel non, eò quod Judices denuntiationem vel querelam hodie recipiant à quocunque porrectam, & postea per Inquisitionem soleant procedere. Adde, quod in utroque foro constituantur Fcales & Syndici, seu Procuratores Fisci, qui ex officio suo tenentur deferre crimina.

14. Quæres, an quis Reum nullâ laborantem infamia possit. 2. Vel debeat accusare. 3. An nullâ præviâ admonitione? R. ad 1. affirmative, modò delictum non sit ita occultum, ut ab Accusatore probari sufficienter nequeat. Neque dicas, legem charitatis non admittere, ut per accusationem mani-

Lib. V. R. P. Viti Pichler.

festetur delictum alterius occultum, Leges autem Positivas ad Criminalem processum exigere diffamationem, notitiam publicam, & indicia criminis urgentia. Siquidem accusatio spectat utilitatem publicam, quæ merito præfertur famæ privati hominis delinquentis: notitia autem publica criminis non solum per diffamationem vel alia indicia æquipollentia, sed etiam per probationem convincentem accusatoris obtinetur. Nulla autem existit lex, quæ determinare exigat diffamationem. R. ad 2. negative, nisi per accidens ex omissione accusationis vel Reipublicæ, vel homini privato immineret damnum, alia ratione, v. g. denuntiatione, monitione &c. non impedibile vel reparabile; tunc enim lex charitatis obligaret ad accusandum. R. ad 3. cum distinctione: si delictum est occultum, nec de eo præcessit diffamatio (licet absolute per duos vel tres testes probari possit) ac insuper nec Reipublicæ nec privato timetur grave damnum, vel saltem impedibile per privatam admonitionem delinquentis, lex charitatis obligat (non justitiæ, ut habet Lessius & alii contra Palao) præmittere admonitionem privatam, ut parcatur famæ delinquentis: si verò ex omissione accusationis timeatur damnum Reipublicæ aut privati, non impedibile per admonitionem privatam, seu si Reus per privatam admonitionem non credatur emendandus, & non inducendus ad satisfactionem parti læsæ, illâ omisâ licetè accusatur; præsertim cum accusatio per se non tam ad emendationem delinquentis ordinetur, quam ad vindictam publicam in bonum commune.

Dico 2. Accusari vicissim possunt iterum 15 regulariter omnes delinquentes. *l. 12. pr. ff. h. r.* Excipiuntur autem 1. Legati, & qui Reipublicæ causâ absunt, item Magistratus majores, & temporales, quamdiu officium & jurisdictionem exercent. *l. 12. cit. 2.* Supremi Principes Superiorem non recognoscences, uti Papa, Imperator, Rex, *can. 13. caus. 9. q. 3. Bulla Aur. c. 5. §. 3.* At in *can. 6. d. 40.* excipitur Papa quoad crimen hæresis. 3. Infantes, furiosi, mente capti; quia delicti non sunt propriè capaces. 4. Impuberes, saltem in ordine ad poenam ordinariam. *c. 1. de delict. pueror.* ob imprudentiam ætatis. 5. Absentes à loco Judicii in ordine ad poenam relegationem majorem, quo casu, licet accusari valeant in ordine ad effectum, ut citari possint, sententia tamen contra eos, utpote indefensos, ferri nequit, sed judicium manet suspensum per annum, & interea annotantur citati & malitiosè absentes vel latentis bona, seu in Inventario distinctè describuntur, obsignantur, atque arrestantur, & si intra annum non compareat, hæc bona cedunt fisco, nisi postmodum comparens purget contumaciam. *l. 1. pr. & §. 2. 3. l. fin. ff. de requirend. vel absens. condemnand. l. 6. C. h. r.* ac insuper condemnari post annum potest ad poenam pecuniariam, infamiam,

B b

mixæ, relegationis, nunquam verò ad pœnam capitis, vel relegatione majorem. *l. 5. pr. ff. de pœn. c. 8. de dolo.* Imò de Jure Canonico etiam ante anni lapsum per censuras ad comparandum cogi potest, si ejus persona vel bona apprehendi nequeant. 6. Qui accusationi jam præscriperunt. *l. 3. ff. de requir. vel absent. condemn.* tempus autem præscriptionis hujus ordinariæ sunt 20. anni à die perpetrati criminis; quamvis delictis carnis (exceptò stuprò cum vi publica, & adulterio cum incestu) & crimini peculatus præscribatur 5. annis: nunquam verò, per quodcunque tempus, accusationi criminis hæresis, læsæ Majestatis, parricidii, suppositi partus, assassinii, falsæ monetæ &c. ut notant DD. licet de singulis non exstet textus Juris. 7. Mortui. *l. fin. ff. ad L. Jul. Majest. l. 20. ff. h. r.* cum delicta & pœnæ suos debeant tenere auctores. Excipe crimen hæresis, læsæ Majestatis, repetundarum &c. nam bona eorum, qui talium criminum sunt rei, de Jure applicantur fisco, & læsis, licet jam demortui sint ante condemnationem. Crimen Repetundarum vocatur, quando constitutus in publico officio pecunias vel munus accipit, ut vel officium suum impertiat, vel contra illud faciat. Item excipe casum, quo quis ante obitum condemnatus est ad pœnam pecuniariam tantum, lite prius cum defuncto contestata; tunc enim ad eam obligatur etiam hæres. 8. Qui semel accusatus, & per sententiam definitivam validam in foro externo vel absolutus vel condemnatus est, de eodem crimine accusari denuo prohibetur etiam ab alio; nisi nempe iste, prioris accusationis ignarus, suam vel suorum injuriam prolequeretur; vel doceret, in prima accusatione prævaricationem intervenisse aut collusionem; vel nisi in primo Judicio fuisset tantum civiliter accusatus; vel tantum ab observatione Judicii absolutus. *c. 6. h. r. l. 7. ff. & l. 9. c. eod. l. 3. §. 1. ff. de Prævaricat.* Dices, in *l. 3. c. quib. res judic. non nocet.* habetur, inter alios acta & judicata aliis nec obesse nec prodesse tam in causis criminalibus quam civilibus: ergo tertius liberè accusare permittendus est semel absolutus super eodem crimine. 2. In criminalibus illa regula solum procedit, quando Reus non est absolutus per calumniam aut collusionem cum Adversario. *l. fin. ff. de Prævaricat. l. 11. c. h. r.* vel quando fuit tantum absolutus ab observatione Judicii, vel non per sententiam, sed per transactionem aut viam exceptionis, vel quando posterior accusator non suam vel suorum injuriam persequitur, prioris accusationis ignarus, vel quando denique prius non fuit actum criminaliter.

16 Quæres, an laicus semel accusatus super crimine mixti fori, & in uno foro, v. g. Ecclesiastico condemnatus vel absolutus, possit denuo accusari & puniri in altero foro, v. g. sæculari, aut vicissim? 2. I. an talis, in uno foro absolutus, in altero possit oppo-

nere exceptionem rei judicatæ, & liber sit à nova accusatione & punitione, controversum est inter DD. Negat Clarus, & pro se ait Itare communem DD. & praxim tribunaliū. Id tamen aliis videtur pugare contra *c. 6. l. 7. 11. & 14. ff. h. r.* ubi negatur, per sententiam absolutum de eodem crimine accusari denuo posse. 2. condemnatus in uno foro, at pœnā ordinariā vel delicti commensuratā, non punitus denuo accusari & ab altero Judice puniri potest, modo caveatur, ut pœnā ab utroque Judice inflicta & simul sumpta non excedat pœnam delicto commensuratam, & ordinariā. *c. 7. de pœnis in 6.* ubi habetur, quod punitus in foro Ecclesiastico adhuc puniri possit in foro sæculari; quia pœnā spiritalis & medicinalis, quæ ferè in foro Ecclesiastico infligitur, non tollit temporalem, nec ista illam. Si verò in uno foro fuisset pœnā ordinariā & condignā affectus, in altero foro rursus accusari & puniri non posset, ut deciditur in *c. fin. de Except. in 6.* Ibi enim habetur, quod sententia lata in uno foro pariat exceptionem rei judicatæ in altero foro; idque suadet æquitas naturalis, ne idem delinquens super eodem delicto judicetur & puniatur bis.

§. III.

De Denuntiationibus.

Sciendum 1. Denuntiationem in genere sic posse describi: est minus solennis, legitime facta, delatio seu manifestatio criminis, vel criminosis, vel utriusque apud Superiorem, vel tantum Patrem, vel tantum Judicem. Bonitas hujus descriptionis patebit ex dicendis, ex quibus constabit, eam non futuram omnino generalem, omnibus denuntiationum speciebus convenientem, & ab Accusationibus distinctam, nisi dicta omnia complectatur: per tō minus solennis inter alia differt ab Accusatione itricte sumpta: per tō legitime facta denotatur modus, qui in ea adhiberi debet: per tō criminis non solum intelligitur crimen jam commissum, sed etiam omnia denuntiatione faciendum, adeoque & impediendum, ut comprehendatur denuntiatio Canonica. Nam Canonistæ Denuntiationem communiter dividunt in Evangelicam, Canonica, & Civilem, Theologi verò, & fortè melius, in Evangelicam & Judicialem: hanc verò primum in Canonica & Civilem. Nec in omni Denuntiatione necesse est intendere vindictam publicam, sicut in Accusatione. Itaque

2. Denuntiationem Evangelicam vocant illam, quam Christus in Evangelio Matth. 18. docuit & præcepit his verbis: si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum vel trium reseretur super omne verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesie. h. e. denuntia Superiori vel Judici Ecclesiastico tanquam Patri, ut corrigatur non tuam

quam Judici, ut Judicialiter contra eum procedat, & condigne puniatur peccans. *Ly in te*, idem est, ac coram & sciente te, ut interpretantur S. August. & S. Chrysost. vel contra te, tanquam privatum, ut advertunt alii DD. *Si te audierit*, idem est, ac si se emendaverit. Finis hujus denuntiationis est emendatio delinquentis, modus autem consistit in prævía monitione duplici, unâ ferentâ inter te & ipsum solum, quia Lex charitatis non permittit, ut diffametur coram aliis proximus, si corrigi alia ratione possit, alterâ coram uno vel duobus testibus, antequam delinquens deferatur ad Superiorem, ab eo corrigendus tanquam Patre; atque hinc ista denuntiatio vocatur etiam *Paterna*, vel *Fraterna*, vel *Charitativa*, aut *corruptio Fraterna*. Denuntiatio *Judicialis* est, quæ fit Superiori tanquam Judici, ut is judicialiter procedat contra delinquentem, inquirendo ulterius in delictum vel causam, ac Reum debita pœnâ afficiendo, vel condemnando ad satisfaciendum, vel remedium afferendo. *Canonica*, sic dicta, quia à Jure Canonico introducta, est delatio alicujus personæ, vel criminis, ad Judicem Ecclesiasticum sine solennitate, ad impediendum, ne fiat aliquid illicitum, vel ut evitetur scandalum, aut damnum, v.g. ne ordinetur, institutur, eligatur, promoveatur aliquis indignus, ne contrahatur Matrimonium cum impedimento, vel ut sic contractum dissolvatur, ut læso infra dimidium justî pretii satisfiat, ut Prælati malus, & Ecclesiæ noxius, ac incorrigibilis deponatur &c. *Civilis* denique, quam multi Canonistæ & Legistæ confundunt cum *Judiciali*, sic appellata, quia à Jure Civili orta, est minus solennis delatio criminis ad Superiorem tanquam Judicem legitime facta à ministris publicis ad id deputatis (quos *Fiscales*, aut *Procuratores Fisci*, *Ambs. Kläger* nuncupant) vel etiam à privatis, ut habet consuetudo, teste Claro & Pirhing, *h. n. 89.* eum in finem, ut Judex procedat postea per Inquisitionem ex officio contra delinquentem. Estque duplex, Publica & Privata; Publica spectat vindictam, & satisfactionem Reipublicæ per crimen læsæ, sicut Accusatio; cui successit, & à qua parum differt, nisi quod non requirat inscriptionem ad pœnam Talionis, & denuntians se non obliget ad probandum crimen, & causam judicialiter prosequendam, sed ei sufficit, quod illud detulerit ad Judicem, nominaverit testes, vel suggererit indicia, & probationes, ac ea, quæ de crimine novit; quia denuntiatio hæc solum aperit viam Inquisitioni Judicis, ut loquuntur Criminalistæ ex *l. 7. 14. C. h. e.* si tamen deprehenderetur privatus aliquem detulisse sine probabili fundamento, ac temere, tanquam calumniator puniendus esset, sed arbitrarie. In denuntiatore publico sufficit minoris probationis suggestio propter necessitatem officii ad denunciandum, nec punitur ut calumniator, nisi absque omni probabilitate deferat delictum, ut notat En-

Lib. V. R. P. Viti Pichler.

gel *h. n. ult.* & colligitur ex *l. 6. ff. de custod. & exhibit. reor.* Atque hæc denuntiatio publica de Jure fieri deberet in scriptis, & in libello exprimi nomen denuntiantis, nomen denunciati, locus & tempus delicti, adeoque exigeret aliquas solennitates, sicut Accusatio: verum hodiernis moribus & ista in desuetudinem abierunt. *Privata* est, quando denuntians indebite vel inique gravatus, cui de Jure non datur actio, vel potestas accusandi, ut actio negatur læso infra dimidium justî pretii, & potestas accusandi patrem filio, intendit suum interesse, reparationem damni &c. vel quando aliquis à potentiore oppressus suum gravamen denuntiat Judici, ut is ex officio remedium afferat. Unde nunquam denuntiatio *Civilis* vocatur illa, quæ à privato instituitur non ad vindictam publicam, sed ad interesse proprium, & quandoque vix differt à Canonica, nisi quod hæc pro fine habeat non tam interesse proprium, quam evitacionem peccati vel scandali.

Dico 1. Denuntiatio *Evangelica* delicti occulti omnibus permixta est. 2. Imò regulariter præcepta. 3. Observato tamen ordine duplicis monitionis præviæ à Christo præscriptæ. Pars 1. constat ex eo, quod cuilibet, etiam infami, mulieri &c. lex charitatis permittat proximi emendationem & salutem procurare, quam spectat ista denuntiatio. 2. Ex allato textu *Matth. 18.* ubi præceptum, & non merè consilium, nobis à Christo proponi constans est PP. & DD. sententia. Addidi tamen, *regulariter*, nempe nisi delictum sit notorium, vel communitati valde præjudiciosum; hujusmodi enim potest denuntiari judicialiter Superiori tanquam Judici; cum textus dicat, *peccaverit in te*, non in multitudinem publice; imò debet judicialiter denuntiari, quando denuntiatio Evangelica non sufficit ad tollendum scandalum, vel præjudicium communitatis, aut tertii, ut si delictum sit proditio, conspiratio, hæresis, suffragatio &c. Deinde si denuntiatio Evangelica non credatur profutura ad emendationem delinquentis, juxta illud Augustini in *can. 4. de Penit. dist. 7. si scirem, tibi non prodesse, non te admonerem, non te terrerem*; vel si ipsi denuntianti, vel monenti damnosa aut præjudiciosa graviter censeatur: ex quibus capitibus plurimi excusantur, & raro est obligatio monendi, consequenter denuntiandi Evangelicè. Pars 3. ex eodem præcepto Christi, ut illud explicat communis cum Innoc. III. in *c. 13. de Judic. & c. 31. de Sim.* ubi clare præscribitur prævia duplex monitio; quia tamen sæpe adest una ex prædictis causis excusantibus à monendo præviæ, raro stringit obligatio monendi, adeoque denuntiandi Evangelicè, apud Religiosos autem rarissime, qui ordinariè melius & efficacius emendantur per admonitionem Superiorum, si ad hos immediate fiat denuntiatio; in Societate Jesu verò (& teste Reiffenstuel *h. n. 72.* etiam in Religione *Seraphica*) nunquam omnino; quia in illa sub-

B b 2

diti

diti ex speciali Ordinatione & pacto contenti esse debent, si eorum delicta, independenter à Confessione Sacramentali cognita, immediatè deferantur ad Superiorem tantquam Patrem.

20 Dico 2. Ad Denuntiationem *Canonicam* regulariter tenentur omnes, nec opus est mentione pravia. Sumitur ex c. 13. de *Judic.* c. 12. de *Sponsal.* c. 13. de *depons.* *Impub.* c. fin. de *Cland. depons.* Ratio; quia id exigit lex charitatis, & obedientia SS. Canonibus debita. Dixi, regulariter, si nempe sine gravi incommodo denuntiantis fieri possit, & judicetur profutura ad peccatum, vel damnum *tertio* imminens impediendum; & si denuntiatio Evangelica prvideatur non suffectura, aut fieri nequeat absque incommodo. Item excipitur denuntiatio Canonica *specialis*, ut eam vocant, superioris vel Prælati, qui malè præstet, vel administrat; hujus enim denuntiatio Canonica non omnibus permessa est, sed iis tantum, quorum interest, habere bonum Superiorem vel Prælatum, & quidem si is post binam vel trinam admonitionem perseveret esse incorrigibilis. per *can. 45. 46. caus. 2. q. 7. c. 1. de Offic. Custod. c. 2. 3. fin. h. t. c. 31. de Sim.* Notat etiam P. Engel de *for. comp. n. 63.* non malè, Superiorem Ecclesiasticum, cui Canonice denuntiatur Laicus, non statim semper tali denuntiationi deferre debere, & judicialiter procedere, si læsio non sit valde excessiva, vel si timeantur aliæ incommoditates, v. g. contemptus censuræ; alias enim dabitur ansa infinitis litibus, & cavillandi quoscunque contractus &c. *noc enim, quidquid Judicis potestati permittitur, Juris necessitati subijcitur. l. 40. ff. de Judic.* Quod maxime locum habere puto, si quis ad avertendum damnum proprium non magni momenti facere velit denuntiationem Canonica, ad quam faciendam non datur obligatio; cum quilibet cedere possit suo jure & favore pro se specialiter introducto.

21 Dico 3. Ad Denuntiationem *Civilem*, prout coincidit cum *Judiciali*, per se quidem nemo obligatur. 1. Eam tamen facere nullus prohibetur, si faciat amore boni publici, & ad extirpationem criminum. 2. Modò sit habilis ad accusandum. 3. Modò sit talis, ut delictum non sit ita occultum, ut legitime probari nequeat: nisi vergat in præjudicium communitatis, vel tertii. Pars 1. colligitur à pari cum accusatione, quam paucis exceptis, ferè in omnibus imitatur denuntiatio Judicialis. Addidi tamen, *per se*; nam per accidens, si delictum foret graviter noxium Reipublicæ, vel tertio, aliud autem remedium mitius, v. g. privata monitio, vel denuntiatio Evangelica, non certò crederetur sufficere, foret obligatio denuntiandi Judicialiter; cum quis, si non ex Justitia, saltem ex charitate teneatur alienum malum avertere juxta communem, modò absque gravi suo damno aut periculo denuntiationem instituere possit; imò, si delictum cederet in damnum

Communitatis, nec proprium privati hominis periculum liberaret à denuntiando. 2. Exinde; quia talis denuntiatio servit ad bonum publicum per summptionem vindictæ publicæ, quæ punitur delinquens, licet credatur delictum non amplius repetiturum, aut jam emendatus sit, utiliter in exemplum & terrorem aliorum. Concordat *can. 1. caus. 13. q. 3. can. 3. caus. 6. q. 2. 3. Quidam* qui inhabilis est ad accusandum, inhabilis quoque censetur ad denuntiandum Judicialiter, cum ad eundem finem ordinetur talis denuntiatio (nempe ad vindictam publicam) ad quem accusatio; sicut, qui accusari nequit, denuntiari non potest. *arg. c. 21. h. t.* Hodie tamen, quia post denuntiationem procedit Judex per Inquisitionem, quilibet denuntiare permittitur Judicialiter seu criminaliter, licet accusare non possit. 4. Sumitur ex *l. 3. l. fin. C. de calumn. & can. 3. 4. c. 1. de Offic. Custod. c. 2. 3. fin. h. t. c. 31. de Sim.* quia delictum, quod sufficienter probari nequit, publice vindicari non potest, adeoque inutiliter & injuste per denuntiationem Judicalem læderetur alterius fama. Limitari tamen, nisi vergat in præjudicium communitatis, vel tertii; hujusmodi enim delicta, licet testibus nominari, vel aliis sufficientes probationes à denuntiante suggeri nequeant, denuntiare exigit saltem charitas; sed ita, ut denuntians non teneatur strictè Judicialiter denuntiare; id est, ad vindictam publicam, & cum obligatione incidendi in penas calumniatorum, si postea defecerit probatio. Ratio, quia de occultis verum Judicium inter homines fieri non potest. *c. 11. d. 32. Addeoque* solum eò tendit talis denuntiatio, ut Judex generaliter possit inquirere, & damnum omni meliori modo præcavere. Ex dictis eruet, te non obligari denuntiare, cum licet possis, et si crimen probare valeas, vel publicum sit factum, qui neminem lædit, nisi te vel in honore vel in fortunis, cum fortunarum & honoris tui sis dominus, & laudabiliter remittas injuriam. Porro Denuntiatio Judicialis aperit viam Inquisitioni speciali, ita ut Judex teneatur ex officio inquirere, & Processum incipere, citando Reum, examinando testes &c. uti requirit Processus Criminalis, prout exigit *Nov. 17. c. 1.*

Quæres 1. An socius delicti Judicialiter denuntiare possit socium? 2. Et ad quid obligentur officiales & custodes ad denuntiandum constituti eos, qui venantur vel ligantur in sylva Principis, vestigalia non solvant, important vel exportant merces contra prohibitionem publicam, non tamen denuntiant? &c. ad 1. Juxta Jus recentius *Constit. Carolina art. 31.* hæc denuntiatio admittitur, quando sit ad præviam interrogationem Judicis generalem de omnibus circumstantiis, *an, quando, ubi, quomodo* alius auxilium præstiterit ad delinquendum, in ipsa tortura propositam, ac insuper denuntians inimicitiam erga socium, quem denuntiat, non habuisse cognoscitur, & in sua denuntiatione constanter perseverat, denuntiatus autem est talis

talís persona, in quam suspició delicti cade-
re possit: his verò seclusis non attenditur.
2. ad 2. Tenentur quidem ad compensan-
da damna, domino suo vel Reipublicæ illa-
ta per suam negligentiam vel dissimulatio-
nem, saltem in defectum illorum, quos de-
nuntiare debuerant, v. g. ad vestigalia sol-
venda, quæ Mercator debebat solvere; imò
etiam, licet principalis damnificans non fue-
rit obligatus (casu quo lex merè pœnalis ex-
stitit) ferè sicut captus in bello licetè fugit
absque solutione lytri, custos tamen, qui ex
officio debuit custodire, non tamen custo-
divit debitè, tenetur ad restitutionem; quia
damnum intulit contra fidem datam & con-
ventionem; probabilius tamen non obli-
gatur Fisco ad compensandam *multam*,
quæ fuisset imposita delinquentibus, si illos
denuntiassent.

13 Dico 4. Per viam *Exceptionis*, quæ valde
vicina est Denuntiationi Judiciali, & modus
extraordinarius deferendi delicta in Judi-
cium, nihilque est aliud in ordine ad præsen-
tem materiam, quam criminis oppositio à
Reo facta ad hoc, ut vel Judicem ab officio
aut jurisdictionis exercitio, vel accusatorem
ab accusatione, vel denuntiatorem à denun-
tiatione, vel testem à ferendo testimonio
&c. repellat, aut etiam ut is, cui crimen op-
ponitur, publicam vindictam subeat. Per
viam *Exceptionis*, inquam, crimen deduci
potest in iudicium dupliciter, nempe vel
criminaliter, quando Reus alteri crimen ob-
iciens intendit non tantum, ut is repellatur,
sed etiam ut publicæ pœnæ à Jure statuta af-
ficiatur; vel *civiliter*, quando intendit præ-
cisè, ut repellatur alter. Si Reus præcisè ci-
viliter excipiat, Judex non potest eum, cui
objicitur crimen, licet sufficienter proba-
tum, propterea punire, sed per sententiam
interlocutoriam debet accusantem, denun-
tiantem &c. repellere. *e. 2. de ord. cognit.*
quia Judex debet se conformare intentioni
& libello agentis & excipientis. Si verò ex-
cipiat Criminaliter, exceptio assumit natu-
ram accusationis, vel denuntiationis. *arg.*
l. 7. ff. h. t. Unde, si proberetur crimen, ac-
cusator, denuntiator, vel testis non tantum
removendus, sed etiam condignè puniendus
est. Si verò excipiens deficiat in probatio-
ne criminis, non incidit in pœnas calumnia-
toris; quia objecit illud provocatus. *arg.*
l. 38. §. 8. ff. ad L. Jul. de Adulter.

§. IV.

De Inquisitionibus.

24 Sciendum 1. Cum ex una parte rari sint,
qui velint crimina in iudicium deferre per
viam *accusationis*, aut, nisi aliqui ad id consti-
tuti sint, etiam per viam *denuntiationis* Judi-
cialis, propter onus probandi, vel probatio-
nes suggerendi; ex altera verò Jus Natura-
le & Justitia Vindicativa exigant crimina
debitis vindicari pœnis; idèò iudicibus in-
cumbere sub amissione jurisdictionis, & sub

pœnâ *Syndicatus* (vi cujus iudicium institui-
tur contra Officialem ob male gestum of-
ficiū) ut ex officio inquirent in crimina
& criminosos in ordine ad vindictam pu-
blicam, ut adèò Processus *Inquisitorius* hodie
sit longè frequentior, quam *Accusatorius*, fa-
ctusque sit remedium ordinariū, qui olim
erat duntaxat extraordinariū. Nec ob-
stat, quòd desit accusator, vel denuntiator,
cum ejus loco sit vel diffamatio criminosi,
vel indicia criminis. Desinitur autem In-
quisitio, quòd sit *criminis vel criminosis vel utri-
usque per Judicem ex officio procedentem legitime
facta investigatio*. Gonz. in *c. 21. h. t. n. 8. Carp-
zov. Prax. Crim. p. 3. q. 170. n. 5. alii*. Dif-
fert ab accusatione, & denuntiatione, quòd
loco accusatoris vel denuntiatoris habeat
famam, vel indicia criminis; quòd non re-
quirat Inscriptionem ad pœnam Talionis,
nullam monitionem &c. *text. gl. & DD. in
c. 24. h. t.*

Sc. 2. Inquisitionem dividi 1. in genera-
lissimam, generalem, & specialem: *Genera-
lissima*, quæ etiam vocatur *generalis simpliciter*,
aut *Paterna*, est, quando Judex vel Superior
indagat generatim, & nec in ullam certam
personam, nec in delictum determinativum,
v. g. an non in provincia, diocesi, civitate,
Monasterio &c. fiant vel facta sint aliqua
delicta, an leges & statuta serventur &c. uti
fit in visitatione Provinciarum, Diocesium,
Monasteriorum &c. Et hæc fieri potest abs-
que præcedenti infamia vel indicis alicujus
criminis. *e. 1. §. favè de censib. in 6.* Nec in-
stituitur, saltem ordinariè, ad vindictam pu-
blicam, sed potius, ut vel delicta emenden-
tur, vel per opportunas leges impediuntur.
Passerin. in *Tribunali Regular. q. 8. n. 1. & 8.*
Generalis, quæ sæpe vocatur *Mixta*, nempe ex
generali simpliciter tali, & speciali, vel *gene-
ralis secundum quid*, vel *specialis* à quibusdam,
quando fit super certo quidem delicto, at
non in certam personam, & indagatur, quis
v. g. commissi homicidii, furti &c. sit au-
thor, vel vicissim (quod tamen rariùs con-
tingit) in certam quidem personam, at non
in determinatum delictum. v. g. an non Ti-
tius commiserit aliqua crimina. *Specialis* de-
nique, quando instituitur tam super delicto
quam in personam determinatam, v. g. an
Sempronius sit Auctor vel complex homi-
cidii, furti &c. Tam *mixta* quam *specialis* fieri
potest vel ex mero officio iudicis vel ad præviam
denuntiationem publici Officialis ad id consti-
tuti, vel ad querelam alicujus privati, qui ta-
men in iudicio tanquam accusator stare non
vult: utraque requirit famam, vel indicia
quædam, uti dicemus. Quando Judex pro-
cedit ex mero officio, non tenetur recipere
probationem super fama (cum sufficiat, si
ipsi de ea constet) nec fit litis contestatio, &
testes etiam post publicatas attestaciones re-
cipi possunt: aliter omnia se habent, si pro-
cedat ad instantiam alterius. Dividitur 2.
in *Mansuetam* seu *Mitorem*, gütliche *Trag*, quæ
peragitur per solas interrogationes ordinatè

B b 8

& ac-

- & accuratè, non tamen fraudulentè propositas, seu per articulos ad examinandum Reum formatos: & in *Severam*, die *Veinliche Frag*, quæ etiam in Jure *Quæstio*, in Praxi autem *Tortura* appellatur, atque peragitur per cruciatum corporis & tormenta, ad expressionem veritatis exhibita. Utraque habet locum tunc primum, quando is, qui existimatur Reus, jam est constitutus, seu in manibus Judicis. Porro effectus hujus inquisitionis ex parte ipsius inquisiti, seu qui per inquisitionem specialiter institutam interrogatur legitime, est regulariter obligatio fatendi crimen, ex parte verò aliorum, qui interrogantur, an notitiam delicti non habeant vel delinquentis, obligatio manifestandi, at non, nisi publica infamia vel indicia de eo præcedant, aut grave damnum Reipublicæ, vel tertio immincat; quia extra has circumstantias non adest sufficiens causa, ut proximus, in possessione existimationis & famæ integræ existens, infametur.
- 26 Dico 1. Inquisitio omnis, ordinata ad vindictam, institui debet à legitimo iudice jurisdictionem criminalem in inquisitos habente. 2. super crimine non nisi magno, & tali, qua turbatur Respublica. 3. ac in personam non exceptam. Pars 1. est clara; quia Judici incompetenti vel debita jurisdictione non prædito, nulla est potestas, & impunè non paretur. c. 2. de constit. in 6. 2. Patet ex l. 6. ff. & c. 21. h. r. De levioribus delictis, & non scandalosis, quæ regulariter ad jurisdictionem bassam pertinent, non ad altam, neque capitalem vel mutilationis poenam merentur, non est obligatio inquirendi ex officio, imò quandoque præstat non inquirere. 3. colligitur ex 1. quia quoad personas exemptas iudex caret potestate: sic Laicus perperam inquireret in personas Ecclesiasticas: & male per torturam procederet contra personas ab ea exemptas.
- 27 Sed quænam personæ sunt privilegiatæ à tortura; & sequentes; furiosi: valetudinarii: muti & surdi simul, si litteras ignorent: senes & decrepiti: mulieres prægnantes. l. 10. ff. de quæst. l. 3. ff. de penis. Et quia sic exigit defectus animi, vel corporis. 2. Milites: Magistratus Majores: Nobiles: Doctores. l. 8. pr. l. 11. C. de quæst. ad l. 10. C. de Dignit. lib. 12. & l. 14. C. de Advocat. diversor. Judicior. Et hi ob conditionem & statum. Sed istis non patrocinator status vel conditio, sit crimen si valde atrox. v. g. crimen læsæ Majestatis, prodicionis, hæresis, & uti contigisse mihi relatum est, veneni personis valde conjunctis præbiti &c. 3. quando Reus per testes vel alia argumenta plenè convinci potest, non obstante, quod sepultâ tortura neget crimen. Constit. Carolin. art. 69. cum tortura sit remedium extraordinarium in defectu aliarum probationum plenè convincentium pro obtinenda veritate inventum. l. 8. & 9. ff. de quæst.
- 28 Dico 2. Ad instituendam Inquisitionem simpliciter generalem, vel generalissimam,

licet Judicialis sit seu ordinata ad vindictam, & non merè paterna, non requiritur infamia præcedens aut denuntiatio: bene tamen aliqua suspicio, vel præsumptio, vel confusa delatio, vel aliqua indicia, in aliquo loco fieri delicta. Pars prior sumitur ex l. 13. ff. de Offic. Pras. c. 1. de offic. Ord. Tid. §. 7. a. l. & §. 21. c. 8. de Reform. Accedit praxis tribunalium, & communis DD. cum Maxima in Praxi Judic. p. 6. tit. de Inquis. n. 29. Ratio: quia per talem inquisitionem, licet fiat absque prævia infamia vel denuntiatione, nemini fit injuria; cum de nullo in specie indagetur. Posterior inde suadetur, quod Inquisitio judicialis, cum tendat ad vindictam, sine omni causa & motivo prudenti non debeat institui. Qui autem interrogantur, an non sciant auctorem criminis, non tenentur hunc manifestare, si occultus sit, nec diffamatus vel indicia sufficientibus gravatus; nisi crimen esset continuandum, vel ex patrato damnum alicui immineret, alio modo non averendum. Id quod etiam intellige de calumnia, quod sit inquisitio mixta, generalis tamen quoad auctorem delicti. De qua

Dico 3. Ad Inquisitionem Mixtam, seu generalem secundum quid, si instituitur in auctorem delicti (de quo commisso jam constat) tantum in genere, quis illud commiserit, nec infamia, nec suspicio de certa persona prærequiritur. 2. Si verò instituitur judicialiter contra determinatam personam, v. g. Titum, an non alicujus vel aliorum criminum, nullò expresso, reus sit, prærequiritur infamia, vel gravia indicia. 3. licet non, si instituitur paternè. Pars 1. sumitur ex l. 11. §. 21. ff. de Quæst. quia per talem inquisitionem in genere, nullius læditur fama. 2. ex ratione opposita; quia sine prævia infamia vel indicia inquirendo in certam personam læderetur injustè hujus fama. 3. Ex communi sensu & praxi, præsertim in visitationibus; cum paterna inquisitio non ad poenam, sed præcisè ad emendationem delinquentis ordinetur.

Dico 4. Ad inquisitionem specialem judicialem instituendam opus est 1. ut prius constet de corpore delicti. 2. ut præcesserit vel denuntiatio aut accusatio aliqua, vel si iudex procedat ex officio, aliqua infamia, aut sufficientia indicia contra personam, contra quam instituitur, saltem regulariter. 3. ut inquisitus sit præsens, vel saltem citatus. 4. ut eidem capitula, seu puncta inquisitionis communicentur cum circumstantiis delicti, personæ, & dicta testium, saltem regulariter iterum. Pars 1. est certa tum ex l. 1. §. 24. & l. 5. §. 2. ff. de S. C. Sacerdotum, tum ex communi sensu & praxi. Ratio, quia iudex ad inquirendum, & ad puniendam crimina debet procedere ex scientia publica; qualem non habet, nisi de corpore delicti, seu de verè patrato crimine sufficienter constet. Unde, si quis etiam sponte se reum ageret, non posset iudex eum punire, nisi prius cognovisset, crimen verè commissum.

commissum; nec in arbitrio hominis est de vita aut membris suis disponere. Pars 2. eruitur ex l. 7. C. c. 19. 21. 24. h. t. Ratio; quia nullus condemnari potest sine accusatore. *cap. 17. caus. 2. q. 1.* In Processu inquisitorio autem pro accusatore est vel denuntiator. l. 7. cit. vel fama. c. 24. cit. ibi: *quasi denuntiante fama, aut deferente clamore.* Accedit, quod Iudex debeat sequi scientiam publicam, quæ acquiritur per denuntiationem, vel diffamationem publicam: item quod per inquisitionem specialem in personam determinatam hæc patitur gravem iacturam famæ & honoris, utique injustam, si non præcessit diffamatio, vel denuntiatio cum nominatione testium, vel insinuatione gravium indiciorum. Imò ut fiat inquisitio contra Prælatum Ecclesiasticum, non qualiscunque, sed *clamorosa* prærequiritur ejus infamia vel diffamatio, h. e. sæpius ad aures Iudicis delata, ac insuper, si Prælatus sit non Regularis, ut crimen cedat in grave scandalum, aut in grave damnum Ecclesiæ. c. 24. cit. Quando autem inquisitio fit contra personas Regulares, dicit quidem c. 24. cit. in f. *hunc ordinem non usquequaque servandum, quia facilius & liberius à suis possunt administrationibus removeri, cum causa requirit, non tamen inde inferitur (ut habet communis) quod infamia, saltem æquivalenter, non debeat præcedere, sed tantum vult, processum Judicium quoad solennitates & Juris apices non ita rigide esse observandum, sicut in causis secularium, sed nudam veritatis probationem indagandam esse.* Pirhing h. n. 78. præsertim in amotione Regularium subditorum à suis officiis, apud quos fortè nec ita stricte observandus est dictus Processus etiam quoad infamiam præviam. P. Schmier de Delictis p. 1. c. 4. sect. 2. n. 90. Qui à n. 81. etiam notat, de Jure Canonico determinatè requiri infamiam, de Jure autem Civili Carolino Art. 6. etiam sufficere verosimilia criminis indicia. Porro absque infamia (vel sufficientibus indicis) instituta Inquisitio non tantum illicita, sed etiam invalida est, ut adeo totus subsequens Processus sit nullus, nec Reus, licet convictus fuisset, condemnari valeat. c. 21. & 24. cit. intellige, si Reus contra Inquisitionem protestatus, nec ultro crimen confessus sit, nec præfens testes contra se examinari, & processum finire permiserit, licet ante protestatus sit. c. 1. & 2. h. t. in 6. tunc enim censetur juri suo renuntiasse. Quod verò infamia non sit necessaria, casu quo facta est denuntiatio criminosa, etiam à privato tantum, probatur tum ex communi, tum ex c. 24. cit. quia etiam denuntiator privatus supplet vicem accusatoris. Textus, qui opponuntur, intelligendi sunt de Denuntiatione non Judiciali, sed Evangelica vel Canonica, Inquisitionem specialem præcedente; cum requirant præmonitionem charitativam. Quod autem sufficiant indicia, non solum certa, sed etiam verosimilia, de Jure quoque Canonico, communior est

sententia cum Claro, Farinac. Pirh. h. n. 61. ex c. cum in juvenute 12. de Purgat. Canon. cum plerumque fortiora sint, quam ipsa diffamatio. Addidi tamen in Assertionem, saltem regulariter; nam infamia &c. contra delinquentem non necessaria est 1. si crimen & criminofus sit notorius. 2. si inquisitio fiat paternè. 3. si præcedat denuntiatio vel publici ministri, vel privati hominis, uti dictum. 4. si delictum sit enorme, ex quo timetur scandalum, vel damnum publicum, vel tendat in præjudicium tertii privati, alio modo non auferibile; tunc enim sufficiunt leviora indicia. 5. si unum delictum sit circumstantia alterius, de quo persona jam est infamata, vel indicis gravata; quamvis enim aliàs non liceat inquirere in aliud delictum, cuius infamia, vel indicia verosimilia non habentur, & connexum non est cum delicto, de quo quis diffamatus & inquisitus jam est, id tamen licet de delicto specialiter connexo sine specialibus indicis. Imò Clarus & Farinac, Criminalistæ testantur, hodie diffamationis solennitatem recessisse ab aula; cum Iudices in praxi non soleant incipere ab inquisitione speciali, sed generali, quam infamia non necessariò præcedit, uti docuimus: ex generali autem ordinariè deveniant in aliqua indicia, quæ ad specialiter inquirendum sufficiunt. Pars 3. assertionis habetur in c. 24. cit. Clarus tamen & alii advertunt, consuetudine introductum esse, inquisitionem fieri etiam contra absentem non citatum. Pars 4. in c. 19. 21. h. t. & d. c. 24. ut nempe Reus contra capitula, vel personas aut dicta testium, excipiendo legitimæ defensionis habeat copiam. Excipe, nisi vel testibus ex eorum nominatione imminet grave periculum, vel timeantur discordiæ, uti quandoque apud Regulares contingit. Wagne-reck ad c. 24. cit. nota 5. v. ad inquirendum.

Quæres 1. quomodo constare debeat de corpore delicti? 2. qualis esse debeat diffamatio, ut in delinquentem institui possit inquisitio specialis? 3. ad 1. sub distinctione inter delicta facti permanentis, & facti trans-euntis. Si delictum est facti permanentis, h. e. vestigia post se relinquens, uti est homicidium, vulneratio, incendium, falsificatio monetæ, furtum cum effractione &c. debet liquidò constare, scilicet per ocularem inspectionem cadaveris, vulneris, ædium exustarum &c. factam ab ipso Iudice, vel per Notarium in præsentia duorum testium (vel artis peritorum, v. g. Medicorum, Chirurgorum, ubi de vulnere lethali inquiritur) quod delictum sit verè commissum; nisi delictum esset occultatum, v. g. corpus occisi projectum in flumen, falsa moneta abscondita &c. tunc enim sufficit, si de ejus perpetratione verè facta constet per testes, vel conjecturas. Clarus cum communi. Si verò delictum est facti transeuntis, h. e. nulum post se relinquens vestigium, uti est blasphemia, injuria verbalis, magia, fornicatio &c. sufficit per conjecturas constare prius deli-

delictum verè esse commissum. Nec est necesse in hoc casu prius distinctum processum instituere de corpore delicti cognoscendo, & postea primum de authore vel causa illius, sed potest simul & semel inquiri in corpus, & reum delicti: nec obstat, ut monet Reiffenstuel *h. t. n. 205.* si testes per accidens prius nominent ipsum Reum, seu delinquentem. Quod si inquisitio in Authorem delicti instituat, antequam debite constet de corpore delicti, Processus subsecutus est irritus; intellige, si Reus contra excipiat. per *c. 22. h. t. c. 1. 2. eod. in 6.* vel nisi crimen judicialiter sit confessus. *c. 1. cit. Maranta. p. 6. n. 17. 18.* Si tamen de delicti permanentis corpore, non per ocularem inspectionem, sed alio modo caperetur notitia, valeret adhuc processus. Reiffenstuel *n. 206.* R. ad 2. Infamia, seu fama de auctore delicti, debet esse orta ab honestis ac fide dignis, non à malevolis aut maledicis personis: delata ad aures Iudicis vel Superioris, & quidem sapibus, præsertim si in Prælatum Ecclesiasticum faciendâ sit inquisitio specialis. *c. 24. h. t.* Probabiliter tamen non est necesse (licet tutius sit) prius facere probationem famæ. Fagn. *in c. 24. cit. n. 64.* Hoc procedit, si Iudex inquirat ex officio: si verò ad denuntiationem præviâ, multò minus necesse est probari prius infamiam, si denuntiator denominet testes, vel alias probationes suggerat vel denuntiet non judicialiter; cum nec infamia debeat præcedere: opus verò esset probationem de fama sumere, si denuntiator judicialiter denuntiet, & se referat ad famam, nec aliam probationem suggerat. Cæterum Iudex tenetur inquisitionem specialem instituere, quando de gravi delicto commissio constat certò, non verò de delinquente, vel quando illi sit denuntiatum judicialis seu criminalis, vel quando de aliquo jam est communis fama, aut manifestum, quod reus sit alicujus gravis delicti: ne delicta maneant impunita cum scandalo aut damno aliorum.

82 Dico 5. Ad formam & modum inquisitionis specialis etiam spectat, ut Iudex 1. proponat interrogatoria personalia communia: quomodo vocetur reus, qui sint ejus parentes, quæ patria, Religio, vitæ conditio, conversatio &c. 2. interrogatoria realia, prius quidem generaliora & remotiora à facto: paulatim magis propria ac propinqua: tandem specialia, & specialissima quoad factum, causas, adjuncta, circumstantias, effectus delicti, de quo Reus est diffamatus vel indicatus, non de aliis, nisi connexa sint, nec de sociis criminis occultis, nisi crimen sit exceptum, vel non committatur sine socio, aut saltem dicatur non fuisse commissum absque sociis. P. Schmalzgrueber *h. t. n. 222. seq. qui n. præced.* etiam observat, Iudici generalem inquisitionem instituenti cavendum esse, ne testem interroget de persona certa ac determinata, v. g. an Mævius occiderit Cajum; quia hujusmodi sugges-

stiones periculosa sunt. *l. 1. §. 21. ff. de Quæst.*

Dico 6. Ut inquisitio severa, seu per totam turam, legitimò fiat modò, requiritur 1. ut non adhibeatur adversus personam torquem prohibitam, cujusmodi supra *n. 27.* recensimus. 2. ut delictum sit tale, quod penam corporalem & relegatione graviorem mereatur. 3. ut constet, delictum dolo malo esse commissum. 4. ut per alias probationes non convinci nequeat. 5. ut ad sint tamen indicia valde urgentia contra Reum & tanta, ut ferè nihil desit, nisi ipsius confessio. *l. 1. §. 1. l. 18. §. 1. ff. eod. Ordinari. Carolin. art. 11. seq. 6.* ut Reus iteratò interrogatus, & in præsentia Iudicis, duorum (saltem Assessorum & Actuarii, etiam sub torture comminatione, crimen negare perseveraverit. *Ordin. Carol. cit. art. 46. 47.* 8. tortura sit talis, ut torquendus salvus sit vel innocentia vel supplia. *l. 1. ff. eod.* habita nimirum ratione ætatis, sexus, virium corporis, delicti, indiciorum. 9. ut Iudex Reum tortura durante interroget super certis articulis ad propositum indicis. 10. ut, si in tortura confessus est crimen, expectetur per unum vel plures dies, & tunc extra locum torture in banco jura prælegatur ipsi facta confessio, ab Actuario nempe in præsentia Iudicis, & duorum saltem Assessorum, ac denuo interrogetur, an in confessione in tormentis facta perstet, vel recedat ex toto aut ex parte. 11. si recedat, potest quidem denuo torqueri, sed non, nisi emergant nova indicia, prioribus fortiora, vel nisi Reus arte durasset corpus vel animum: nec ultra tertiam vicem, ubi si rursum fateatur crimen, postea autem negat, extra ordinem puniendus est. Sed de his amplius te docebunt Criminalista: & D. Frölichsburg in *Nemest tract. 1. l. 3. item ipsa Carolina art. cit. & seq.*

Quæres, an inquisitus, & interrogatus a Iudice, nondum tamen plene convictus, teneatur fateri crimen, quod committit: & si legitime interrogatum se sciat, tenetur regulariter; nisi nempe ex confessione ipsi imminet poena mortis vel æquivalens; cum ipsa lex humana (minus præceptum Iudicis, non obliget cum gravi & notabili periculo vitæ aut membrorum. Fuliorem deductionem utriusque partis dati responsi vide in *l. 11. tit. 18. de Confessis n. 17. seq.*

Dico 7. Inquisitus, crimen in Processu inquisitionis confessus, aut de eo convictus ordinariâ poenâ puniri potest de Iure Civili & in foro seculari. *l. 2. C. de Abolitione l. 4. C. de Sepulchro viol. imò probabilius etiam de Iure canonico propter c. 2. de Confess. & c. fin. de celebr. Miss.* Confirmatur ex consuetudine, in foro Canonico communiter recepta, quæ optima est Iuris dubii interpret, & ex eo, quod SS. Canones, ubi certi nihil statuunt clare, Ius verò Civile, sequantur Ius Civile, *c. 1. de N. O. N.* Accedit ratio, quod hodie Inquisitio facta sit remedium Ordinarium, & vicem Accusationis subeat: sed præcedente

accusatione nemo dubitat, quin poena ordinaria habeat locum. Oppones 1. In c. 21. h. r. §. 1. in f. videtur clare statui poena extraordinaria, & Judicis discretioni relinqui, si per viam inquisitionis crimen fuit probatum; & excipitur tantum crimen, quod impedit executionem Ordinis, uti homicidium, vel retentionem beneficii, uti Simonia: ergo Jus Canonicum non est dubium, & regulariter decernit poenam extraordinariam: adeoque quodlibet Jus est observandum in suo foro, cum discrepent. 2. In c. 2. cit. statuitur quidem poena ordinaria, sed in casu electionis Simoniacae: Simoniae vero crimen excipit c. 21. cit. adeoque generaliter decreta manet poena extraordinaria. Re. ad 1. Praxis recepta, & ratio allata, satis declarant sensum d. c. 21. quod sic habet: in processu inquisitionis secundum personam merita, & qualitatem excessus poenam possit judicantis discretio moderari. Notetur verbum possit; non dicit, quod debeat Judex moderari poenam suam arbitrio, neglecta ordinaria, si ea adequat qualitatem excessus & personae delinquentis. Ad 2. dic. ibi mentionem fieri Simoniae per modum exempli, non per modum exceptionis, quasi in ea tantum, non vero generaliter in omni crimine possit procedi ad poenam Ordinariam.

§. V.

De Processu in Crimine Notorio, & quando delinquens deprehenditur in flagranti.

86 Sciendum 1. Speciale quid habere Processum Criminalem in duplici casu: nempe 1. si delictum sit notorium. 2. Si Reus deprehendatur in flagranti, seu in ipso actu criminis. Hoc posterius vel contingit in conspectu ipsius Judicis pro tribunali sedentis: vel in conspectu quidem Judicis testibus stipati, at non sedentis pro tribunali: vel quando quis a Justitiae ministris, vel aliis in actuali delicto, v. g. furto deprehenditur, & statim comprehensus ad Judicem abstrahitur.

87 Sc. 2. Notorium in genere dici illud delictum, quod vel de Jure vel ex ipso facto ita certum est, ut nulla amplius discussione indigeat, vel nulla tergiversatione celari possit. can. 17. caus. 2. q. 1. c. 3. de testib. cog. c. 7. a. fin. de cohabit. c. 24. de V. S. Unde Notorium est duplex, notorium notoriesse Jure, cujus notorietas habetur ex Jure vel Judicio, puta vel per sententiam Judicis, sive condemnatoriam, sive declaratoriam criminis, quae transiit in rem judicatam. c. 7. & fin. cit. l. 207. ff. de R. J. vel per confessionem spontaneam Rei in Judicio factam, & non revocatam. c. 7. c. fin. c. 24. cit. vel per probationem in Judicio legitime factam jam secuta conclusione in causa. per d. c. 24. l. fin. C. de probat. Et Notorium notoriesse Facti, cujus notorietatis ratio habetur ex praesentia populi, visu vel alio sensu delictum immed-

Lib. V. R. P. Viti Pichler.

diatè percipientis, seu quod ita publice coram populo committitur, ut nulla tergiversatione celari, aut excusatione purgari possit: quod contingit, si major pars populi, vel, si communitas non sit admodum magna, uti collegium, parochia, vicinia, decem saltem, vel etiam sex, praesentes sensu proprio percipiant delictum, dum patrat. Aliqui fortassis optime relinquunt arbitrio Judicis, qui ex amplitudine vel angustia loci, qui debet esse publicus, ex qualitate personae, actus &c. determinare debet, quis numerus personarum praesentium sufficiat ad constituendum notorium facti, cum Jura non determinant. arg. l. 1. §. 2. ff. de Jure delib. l. 137. ff. de V. O. Masc. de Probat. concl. 1107. n. 18. Cum notorio subinde confunditur manifestum c. 24. cit. Nec ab eo multum discrepat famosum; quamquam manifestum proprie dicatur, quod est publice & famosè notum ex certa scientia & certis authoribus: famosum verò, quod est notum ex fama, quae certam scientiam non requirit, sed solam suspensionem; vel ex rumore, qui nec certos exigit auctores: unde nonnunquam etiam falsum est. Publicum, quod etiam subinde confunditur cum Notorio, strictè loquendo est genus respectu Notorii, Manifesti, & Famosi; habetque tres gradus seu species. 1. Publicum dicitur, quod ita jam est notum, ut nullo modo celari aut negari amplius possit: & sic coincidit cum Notorio. 2. Publicum vocatur, quod ita jam est manifestum, ut de eo jam existat fama. 3. Publicum aliquo modo est, seu probabile, quod saltem cognitum est duobus, ita ut in Judicio probari posset, si ad illud deferretur. Publico, uti & Notorio, opponitur occultum, quod nec publicum aut notorium, nec manifestum, nec famosum est: habet duos gradus. 1. quod ita latet, ut nulla ratione probari in foro externo possit, uti actus merè interni, de quibus judicat solus Deus. can. 11. d. 32. & istud appellatur simpliciter vel proprie occultum. 2. quod tantum ita latet, ut absolute quidem probari posset, quibusdam tamen, sed paucis, v. g. duobus vel tribus cognitum est, nec pluribus quam 5. innotescit, nec in Judicium deferretur; & istud nuncupatur pene, vel quasi-occultum, quocum incidit publicum tertii gradus.

Dico 1. Contra reum in flagranti deprehensum criminaliter procedere potest Iudex ad condemnandum & puniendum, non observato Iuris ordine. Communis. arg. l. 2. ff. de seriis. & l. 32. ff. de Minor. Opus tamen est in secundo & tertio modo, si nempe ab ipso Iudice (non sedente pro tribunali) cum testibus, vel a Ministris aut aliis in actuali crimine deprehensus sit reus, prius adhuc examinare testes, & reum super delicto & apprehensione: si reus fateatur delictum, statim puniri potest etiam absque sententia, ut habet communis ex l. 22. pr. ff. de his, qui not. infam. vel, ut alii volunt cum Claro & Farinac. per sententiam, ad quam tamen nullam requirunt solennitatem. Quid sit proce-

C c

proce-

procedere non observato Juris ordine, patebit ex Assertionem seq.

39 Dico 2. Contra reum notorii criminis tam absentem quam presentem, sive sit notorium notorietate juris sive notorietate facti, pariter procedi potest non servato Juris ordine, seu non observato ordine & Processu Iudiciario. Ita regulæ instar tradunt DD. ob claros textus in *can. 14. 16. caus. 2. q. 1. c. 21. de Jurejur. & c. 3. de testib. cog. ibi: si factum est notorium, non eget testium depositionibus; cum talia probationem, & ordinem Iudicarium non requirant.* Nam ordo Iudiciarius cum in finem est introductus, ne innocens condemnatur. per *can. 16. cit.* ergo, ubi ex notorietate habetur aperta veritas, & constat de authore delicti, necessarius non est ordo Iudiciarius; cum cesset finis. Unde 1. necesse non est, ut quis accuset, vel denuntiet, vel Iudex inquisitionem instituat, vel ut libellus offeratur. per *c. 9. h. r. ibi: evidentiæ patriati sceleris non indiget clamore accusatoris.* Et in hoc differt inter alia Iudicium Criminale à Civili; in hoc enim requiritur Actor etiam in notoriis, nec ejus vices supplet Iudex. *arg. l. un. C. ut quæ defuncti Advoc.* licet etiam in Civilibus notoriis non opus sit libello. 2. recusari Iudex tanquam suspectus non potest, si delicto sit taxata poena in lure. per *c. 24. de Appellat.* 3. opus haud est citatione Rei (licet eam adhibere consueverum sit) saltem si pariter certum, nullam ipsi defensionem competere: si enim dubium foret, an non ipsi competat aliqua exceptio, vel delicti purgatio, utique citandus & audiendus foret: sicut & citari debet ad audiendam sententiam, supposito, quod feratur sententia, uti ferendam esse, licet non solenniter, aliqui volunt, saltem vi consuetudinis. 4. necessaria non est productio vel examen testium. *can. 17. & c. 3. cit.* 5. nec ulla solemnitas sententiæ, ut v. g. feratur in scriptis; cum in notoriis Ordo Iudiciarius, seu solennitates juris cessent universaliter. Sufficit igitur præceptum Iudicis reo poenam injungentis. 6. locum non habet appellatio. *c. 5. §. fin. c. 13. 14. 24. de Appellat.* nisi reus appellet contra ipsam notorietatem delicti, quæ pariter certa esse debet; nam multa dicuntur notoria, quæ non sunt. *c. 14. cit.* Unde in sententia vel decreto Iudicis exprimenda est notorietas delicti. Quapropter

40 Dico 3. Ut in notoriis liceat Iudici procedere, non servato Juris ordine, requiritur, ut eidem de notorietate delicti prius certò constet, & quidem non tantum in ratione facti, sed etiam in ratione delicti, v. g. non tantum debet Iudici esse notorium, & de notorietate constare, commissum esse homicidium, sed esse commissum dolo vel culpa. Clarus, Farinac. Passerin. communis ex *c. 15. de Purgat. Canon. c. 8. de cohab. Cler. & mul.* alias enim excusationi, tergiversationi, defensionem locus foret. Si factum ex natura sua est crimen vel maleficium, & noto-

rium est factum, censetur etiam esse notorium in ratione delicti & malitiæ, si non appareat exceptio tollens malitiam. *l. 1. C. ad L. Cornel. de Sicar.* secus, si factum ex natura sua vel bonum vel indifferens est. Sed quomodo constare de ipsa notorietate sufficenter potest? R. duobus potissimum modis. 1. si Reus delinquat in conspectu ipsius Iudicis pro tribunali sedentis (vel jurisdictionem actu exercentis) & Assessorum, vel saltem Actuarii, aut Notarii publici. 2. si testes omni exceptione majores deponant non tantum de crimine, sed etiam de notorietate illius, quod nempe coram populo, uti supra explicavimus, commissum sit, ubi agitur de notorietate facti. *arg. c. 15. cit.* Ubi verò agitur de notorietate juris, sufficit attestatio Iudicialis, vel extractus de protocollo authenticus.

Quomodo præticè instituendus sit Processus Criminalis tam in casu Accusationis, & Denuntiationis Iudicialis, quam Inquisitionis, item in casu Notorii, etiam Regularium, & actualis horum visitatio, explicat D. Frölichsburg in *Nemesi p. 1. l. 2. & 3. Passerin. Julius Clarus, Farinac. Carpov. & alii Criminalistæ.* Item fusè & accuratè tradit P. Reiffenstuel *h. r. §. 6. 7. 8.*

TITULUS II.

De Calumniatoribus.

SUMMARIUM.

1. 2. Quid & quotuplex calumnia, calumniator, prævaricator, tergiversator.
3. Poena calumniatoris veri.
4. Et præsumpti. Ubi de causis excusationum.
5. Item prævaricatoris & tergiversatoris.

Sciendum 1. accusationes & denuntiationes, de quibus in *Tit. præced.* actum est, fieri posse per calumniam, & falsam delationem; cujusmodi proin calumniatorum persequitur præfatus Titulus, prioris appendix, cum inter sit Reipublica, neminem falsis criminibus onerari, sicut interest, crimina vera non manere impunita, & in Iudicium non deferri. Quamvis autem calumnia in sensu latiori dici solet quælibet fraudulenta informatio, cavillatio, perversa juris interpretatio, & omnis malitia ingenii, ex qua in alium redundat detrimentum; proprie tamen & strictè est falsa criminis imputatio, & in genere sic definitur: est delictum, quo quis falsum crimen alteri in iudicio scienter & dolose intendit, h. e. contra alterum proponit. *can. 8. caus. 2. q. 3. & l. 1. §. 1. l. 6. §. fin. ff. ad S. C. Turpill. l. penult. C. h. r. qui autem hoc facit, vocatur calumniator.*

Sc. 2. Sicut dolus est duplex, verus & præsumptus, ita & calumniam esse duplicem, veram & præsumptam, consequenter & calumniatorem alium esse verum, alium præsumptum. Ille est, qui scienter & dolo vero